

Het festival van de contrasten

„Mag ik proberen hier een persconferentie van te maken en geen delegatievergadering.“ Enigszins wanhopig probeert Hein Verkerk, leider van de Nederlandse delegatie die van 27 juli tot 3 augustus in Moskou heeft deelgenomen aan het twaalfde Wereldjeugdfestival, de orde te herstellen. Voor het front van de verzamelde pers vecht de Nederlandse delegatie in de perskamer van Schiphol haar laatste vete uit. Elke wanklank over het festival wordt door de „horizontalen“ uit de delegatie ontvangen door afkeurend boegeroep, terwijl al te positieve opmerkingen de woede opwekken van de netjes in colbert gestoken Jonge Democraten (D'66): „Wij wensen ons hiervan te distantiëren“. De Nederlandse delegatie is in Nederland teruggekeerd zoals ze vertrokken was: verdeeld.

Door JOS VAN DER LANS

Hetzelfde kan ongeveer gezegd worden over de afsluiting van het Wereldjeugdfestival in Moskou. Afgelopen zaterdag is het even overvloedig beëindigd, als het een week eerder begonnen was. De 20.000 deelnemers verzamelden zich in het begin van de avond gewapend met droog de organisatoren uitgedeelde zaklantaarns op de tribunes van het wederom volgepakte Lenin-stadion. Daar kregen ze opnieuw een wervende show voorgeschouwd, waarin als onderdelen van een prachtige mensenmozaiek van typische Sowjet-makelij unieke acrobatische toeren werden afgewisseld met klassiek ballet. Dit keer konden de festival-deelnemers zelf ook nog een bijdrage leveren door met hun zaklantaarntjes vrolijk op de muziek mee te deinen. Al met al een fascinerend schouwspel, dat afgesloten werd met een vuurwerk dat het stadion letterlijk op zijn grondvesten deed trillen.

Hoezeer de gastheren zich ook uitsloven om via dergelijke kolossale ceremoniële plechtigheden een soort visitekaartje aan de wereld te tonen, na ruim één week Moskou is het toch moeilijk om een dergelijk spektakel geheel zonder scepsis te bekijken. De vrijwel dagelijkse en niet aflatende confrontatie met de politieke bureaucratie van de Sowjet-Unie heeft dan inmiddels zijn sporen achtergelaten. Vermoeidheid en een gevoel van „ja, ja, het is wel goed“ krijten langzamerhand de overhand.

Geen fiasco

Dat betekent overigens niet dat het 12e Wereldjeugdfestival als een fiasco de geschiedenis in zal gaan. Integendeel zelfs, het deelnemen aan een festival van een dergelijke omvang is een ervaring die ik voor geen geld had willen missen. Het is niet alleen een plaats waar duizenden mensen elkaar kunnen ontmoeten en waar vriendschappen gesloten worden, het is bovendien een plaats geworden — en dat mag wellicht verrassend heten — waar een aantal precare „wereldkwesties“ uiteraard de kernwapenwedloop, maar óók Afghanistan en de mensenrechten nadrukkelijk aan de orde zijn gesteld.

Dat was de reden waarom Hein Verkerk tijdens de persconferentie op Schiphol tot een positief slotoordeel kwam: „Het festival is zeker geslaagd te noemen. Er zijn een groot aantal inhoudelijke uiteenlopende standpunten aan de orde gesteld, waardoor het festival in vergelijking met eerdere festivals een veel breder karakter heeft gekregen. Daardoor zijn er kwesties, die ook de positie van de Sowjet-Unie raken, genoemd, óók in de slotverklaringen, die tot nu toe voor een dergelijk forum niet aan de orde zijn geweest. Dat alles is niet zonder inhoudelijke en organisatorische problemen verlopen, maar de kracht van het festival is geweest dat veel van dergelijke problemen zijn opgelost.“

Nu moet men van dit „succes“ niet direct al te schokkende gevolgen verwachten. Daarvoor loopt de betekenis van de deelname aan dit festival voor de verschillende landen te zeer uiteen. Zo komen bijvoorbeeld de meeste Derde Wereld-landen voornamelijk om de wereld iets te vertellen over hun strijd tegen de wurgende greep van het Internationale Monetair Fonds, of over hun verzet tegen militaire dictaturen, of multinationale ondernemingen. Hun boodschap is duidelijk en wordt op het festival in vele toonaarden herhaald. Zij weten zich na afloop van het Festival in hun strijd gesterkt.

Pluriform

Voor de delegaties uit de meeste westerse landen ligt dat wat anders. Niet alleen zijn zij in politiek opzicht zeer pluriform samengesteld, maar bovendien — en dat is waarschijnlijk nog belangrijker — betekent hun deelname ook een confrontatie met de politieke cultuur van de Sowjet-Unie. En die confrontatie levert onvermijdelijk spanningen op. Zowel binnen de delegaties (tussen pro's en contra's) als tussen de westerse delegaties en de organisatoren van het festival. Dit is wijze waarop in de Sowjet-Unie dit Wereldjeugdfestival georganiseerd is, is voor een „westerling“ bijna on-

voorstelbaar. Een enorme stad als Moskou wordt geheel vrijgemaakt voor het festival, dissidenten worden verwijderd, de stad wordt opgepoetst en van duizenden en duizenden vlaggen voorzien. Duizenden mensen worden vrijgemaakt en ingeschakeld in de overal in grote getale opduikende organisatie. Bussen en nauwelijks de weg wetende buschauffeurs worden uit het hele land opgetrommeld alsof het niets is. Gezinnen worden gemobiliseerd en gedegen voorbereid om door de westerse gasten bezocht te worden. Kortom, er wordt niets aan het toeval overgelaten.

Controle

Met deze enorme overdosis aan organisatie wordt tegelijkertijd een ander element toegevoegd, dat voor de doorsnee westerling moeilijk te vertalen valt: het element van de controle. Er is niets wat aan de aandacht van de instanties lijkt te ontsnappen. Overal duiken in een groen pakje gestoken, mannetjes op om de deelnemers te controleren. Voor het hotel een half dozijn. Zonder de juiste papieren kom je er niet in of uit. Moskovieten worden alleen via officiële uitnodigingsformulieren binnen gelaten, maar hun naam staat dan wel meteen genoteerd. Ook bezoeken aan delegaties in een ander hotel vereisen de rodige bureaucratische rompslomp. Ook daarvoor is een speciaal uitnodigingsformulier nodig. Dus je moet eerst iemand buiten het hotel zien te ontmoeten om dan in het hotel te kunnen komen. Dat is noodloos lastig.

Dit systeem bepaald sinistere vormen aan als blijkt dat twee mensen, waar leden van de Nederlandse delegatie contact mee hebben, bij het verlaten van het hotel gearresteerd zijn. Navraag bij de autoriteiten levert niet veel meer op dan dat het om formele controles zou gaan. Het is moeilijk om niet dit soort gebeurtenissen vrij te blijven van een stevige portie scepsis.

Agenda

De controle beperkte zich overigens niet alleen tot de sfeer van de informele contacten, maar kwam ook tot uitdrukking in de wijze waarop de inhoudelijke agenda van het festival ten uitvoer werd gebracht. Nu zit dat allemaal wat ingewikkelder in elkaar aangezien de organisatie daarvan in handen was van een permanent internationaal voorbereidingscomité dat de garantie had gekregen dat alle hette hangijzers aan de orde zouden komen. Dat is, zoals gezegd, ook gebeurd. Maar dat heeft wel de nodige irritaties en diplomatieke touwtrekkerij gekost. De Zweedse discussiebijdrage over Afghanistan, waarover wij eerder in De Waarheid berichtten, moge hier als